Пётём тёнчери пролетарисем, пёрлешӗр!

1938 АВГУСТ 11 КЁСНЕРНИКУН 184 (4997) №

Чӑваш Коммунӗ

21-мёш сул тухат ПСК(б)Т Чӑваш Обкомёпе Чӑваш АССР Республикён Верховнай Совечён хаçачё Пёр №-рё 10 пус

РЕДАКЦИПЕ КАНТӖР АДРЕСӖ: Город Чебоксары, ул. Володарского 6, Дом Печати

ТЕЛЕФОНСЕМ: Редакторӑн 6-47
Ред. заместителёнь 6-48
Редакци секретарёнь 6-46
Дежурнайан 6-23

Чӑваш АССР Халӑх Комиссарёсен Совечё

ӲКЕРЧЁК ÇИНЧЕ (сулахайран): Халӑх Комиссарёсен Совечён Председательё А. А. ВОЛКӐВ; çӳлти ретре: Халӑх Комиссарёсен Совечён председательё заместительё А. В. СОМӐВ, Госудърствӑ План Комиссин председательё М. А. АНДРЕЙЕВ, Шӑдти ёçсен Халӑх Комиссарё П. И. КАҤАКИН, Суту илӳ Халӑх Комиссарё А. Г. ИВАНОВ, Вычӑнти промышленнӗç Халӑх Комиссарё К. Т. НАЗАРӐВ, Искусствӑ управлени начальникё К. И. Иванов, Çутёç Халӑх Комиссарё В. Т. ХАРИТОНӐВ, Коммуналлӑ хуçалӑх Халӑх Комиссарё А. Е. ЙЕРЫШЁВ; ӑйалти ретре: Халӑх Комиссарёсен Совечён председательё заместительё Ф. А. АРТЕМЬЙЕВ, Финанс Халӑх Комиссарё А. П. ЙЕРОФЕЙЕВ, Çулйёр управлени начальникё Ф. М. ВАГАНӐВ, Çёрçç Халӑх Комиссарё С. К. КОРОТКОВ, Социаллӑ обеспечени Халӑх Комиссарё А. А. МАЛИНИН, Ăват-çимёç промышленнӗç Халӑх Комиссарё Л. И. КРАÇИЛЬНИКӐВ, ССР Союзён заготовкисен Халӑх Комиссариачён уполномочённайё Д. Й. МИТКОВ, Йӳçтиçи Халӑх Комиссарё М. Ф. ТЕРЕНТЬЕВ.

Суту-илӳ ёçё халь йӑлинче пётермеле

Партипе правительствӑ совет суту-илӳ организацийёсем умне пит те ответлӑ, пысăк задачӑ лартнă: суту илӳ ёçё кайа йӑлса пынине пётермелле, суту-илёве кулӑтурӑлӑ йёркелемелле, куллен кирлё таварсемпе ăнлăн сутă тумалла.

Çак хисеплё ёçсене пирён республикăри суту-илӳ организацийёсем ăнçăлăн туса пыраймаççё-ха. Суту-илӳ организацийёсем чылайёшё таварсемпёрлешёнё пирвайхи çурçуллăх планёсене тултарайманрёç. Таварçăвăрлăшён çулталăк планне Чăваштоpг—39,6 процент, Чăвашсойуз — 42,9 процент çеç тултарнă.

Парти Обкомё майăн 9-мёшёнче йышăннă постановленире суту-илӳ организацийёсен тёп ситименлёçёсене палăртса, вăл ситменлёçсене мёнле пётерсе пымалли тёплён кăтартса панă. Анчах суту-илӳ организацийёсем чылайёшё çак постановление пурнăçа çителёклё кёртсе пымаççё. Августăн 8-мёшёнче пичетленсе тухнă постановленире парти Обкомё çакăн çинчен йăтăрласа асăрхатарчё.

Чăвашсойуз, Чăваштор куллен кирлё таварсене районсем, магазинсем тăрăх тёрёс валеçсе ёçе хăвăрт те йёркелесе ситермен. Кӳрсе килнё таварсене вырăнсене ситермессёр илмаллăх вырттараççё. Суту-илӳ организацийёсем чылайёшё хăйсен финанс хуçалăхне тёрёс йёркелеме тёрăшмаççё, растратлăхпе, социалистлă пурăнăх çаратнисемпе кирлёш кёрешмеççё.

Çак ситменлёçсен весем, чи малтан, суту-илӳ организацийёсенче çăтăрла ёçсен йышăнăвёсене тёпленех болшевикла хăвăлăхла, хастарлăхпа кёрешменнинчен килеççё. Суту-илӳ организацийёсене йӳрăхçăн çынсен чăвăлăн тасалса пынă çук-ха. Растратăсем пётес вырăнне, ӳссе пынă—çавăн çинчен калаç те.

Растрата—суту-илӳ ёçёнчи пысăк сиенлёх. Çак сиенлёхпе судпа следствин органёсем те суту-илӳ организацийёсем хăйсем те пачах сителёксёр кёрешеççё. Весем ку ёçе пёр-пёрин çине йăпăнтараççё. Суд органёсем растрата туни çинчен панă ёçсене вăхăтра тухмалла. Анчах çав вăхăтрах суту-илӳ организацийёсем те растратăпа кёрешес ответлăхпи никам та хăтарман. Суту-илӳ организацийсем аппаратченсенче ёç дисциплинине çирёплетни, суту-илӳ тăвакан работниксем ёçне тăтăшах тёрёслени, кадресене лайăх пёлесе тăни—ахă мён ситмест суту-илӳ организацийсене.

Пур ёç те сыпсанчах килет. Анлăлăха суту-илӳ ёçёнче те сыпсем, кадресем тытса пыраççё. Анчах Суту-илӳ Халӑх Комиссариатёнче, Чăвашсойузра ёçлекенсем чылайёшё суту илӳ ёçне кабинетра лерсе йёртсе пынине пуль, хăйсен кадресене тёлёнмелле пёлеççё, суту-илӳ ёçёнчи ударникесем, стахановецсене кӳреççё. Кадресене вёрентсе, пулăшса пирус пирки калакăн нумай. Ёçе сахал. Кадресене ёçлемеллине пуль, стахановла йӑхăна сарманнине пуль, таварçăвăрлăш планне тултарма тёрăшнă вырăнне пуль анлă суту-илӳ организацийёсем хёрçç, 6-шёш хушшинче, государствăна 13,5 мёлйун тенкёлёх укçа пухса парса çитерейменрёç.

Суту-илӳ организацийсен пысăк задачи вăл—суту-илӳ, работникёсем хушшинче ăмăртăна, стахановла йӑхăна сарассси. Чылай районсенче куллен кирлё таварсем çук. Елёк районёнче пёр вăхăтра ниçта та спичка пулман. Шăкасан районёнче пёр магазинра та тăвар сутмаççё. Хуçалăхра кирлё таварсемпе сутă тăвакан магазин пёр районра та çук.

Кеçён Йёлчёк районёнчи Лашă Тайăна йăлповёнче сухари, канфет, тăвар, спичкă таврашсем нулмаççё. Аслă Пăла Тимёшри йăлпора макăркă çук. Колхозниксем тыра вырăн вăхăтра махоркă илме Тутар республикине, 7—8 сухрăма, кайаççё.

Йăлти потребительсем — колхозниксемпе йёдиноличниксем — халё уйра. Йăлти суту-илёве те уйăх кузавас пулать. Мăн Йăмăш (Хёрлё Чутăй р.), Кив Шеллтем (Канаш р.) йăлповёсем куллен кирлё тавара колхозниксем патне,—уйăх-ниçе тух-хаççё. Çапла ёçлесе таварçăвăрлăш планне вёсем ăнăçлăн пурнăçлаççё.

Совет потребительне йӳртиш—ăна камăллă, куçтурăлă йышăннине, мăн ыйтакан товара тёрёстăйтарсе панине, кайăла-памала укçа-тенкёне тёрёс шутласа панине, потребительсе хăш вăхăтра мёнле товар, мёнле апат-çимёçсем кирлине лайăх пёлесе тăрса çав тавара мёнле апат-çимёçсене çителёклё, вăхăтра кӳрсе панине куранмалла.

Халё çу вăхăчё, шăрăх çапăлăк тăрăт. Çынсен ăш хăпат, ёçсе килеть. Суту-илӳ организацийсен çынсем пухăнакан пур вырăнсене тес станцасене, пристаньсене, пароходсене, складсене, пасарсене т. ыт. ёçёрте сăра, квăс, сироп, морс т. ыт. ёмёлли шывсемпе те пёр-татти-сыпăнёçёр сутă тумалла. Анчах çакна чылай ёçёрте курма çук (Шăнкăвăн, Турхан т. ыт. тен.).

Çакăнпа пёрлех халё потребительсем тёрёлёрен чёрё çимёçсем (пананас, хăйăр, помидор, кишёр, çăмăрласем ӑ. ыт. те) шăтат. Вăл çимёçсем пирён республикăра нумай. Анчах, апла пулин те, суту-илӳ организацийсем пайăнчеклё çак çимёçсемпе сутă тума тивёçлине тытăнман-ха. Шупашкартри магазинсенче вăл çимёçсене тума йён. Çавăн пекех районсенче те.

Пирён суту-илӳ организацийсен руководительёсем штарлах вăмăта пăхаççё. Весем шутлаççё: Мускавран мён кӳрсе парасçё, çавна сутатпăр. Выраймă, хăнăрăн ертлеченче, колхозсенче тăвакăн таварсемпе ăнлăн сутă тăвасси тёлёнмелле йёлене кирлё. Вырăнти таварсемпе сутă тăвасси таварçăвăрлăш планне тултарассинче пысăк вырăн пыншёнса тăвала.

Тавар çăвăрлăш планне тултарассишён кёрешеççё, суту-илӳ ёçёнчи пысăк ситменлёçсене пётерме пыраççё, суту-илӳ организацийсен кирлёçлё, вырăнлăн елементсенчен тестатсем—парти организацийсен штабе пысăк та ответлă ёçё. Партин совет организацийёсен кулӑра тӑ, йăлта та кулӑтурăлă совет суту-илёве ăнăçлă тарассишён болшевикла кёрешес пулать.

Тăшман пирён çине кётмен çёртен килсе тапăнаймё

Сойузри хуласемпе йăлсенчен халь те телеграммăсем, çырусем, нумай пинлё митингсем йышăнăнă резолюцисем килсе тăраççё, вёсем хăватлă совет халăхё Йапони военшчинин намăсёр провокацийёсене хирёç хăйаррăн тарăхса çиллennи çинчен, партипе правительствă пёрре чёнсенех хăйён социалистлă тăван çёршыва сыхлама тăма хатёр пулни çинчен калаçса парaççё.

Криворожски бассейнёнчи „Коминтерн" шахтăри рабочисемпе служăщисен митингё йышăннă резолюцире çапла каланă:

„Правительствă, Ленин—Сталин партийё пёрре чёнсенех, енёр пурте, пёр çын пек пулса, никам çитеремёй çёрлё полксен ретне тăратпăр, тесе пёлтеретпёр".

Магнитогорскри Сталин йăчёне тăракан металлурги комбинатёнчи рабочисем 12 пин çынлă митингра йышăннă резолюцире çапла калаççё:

„Пирён индустрилё гигант—Сталинла нилёçлăхлăхсен ачи—халичен те оборонăн кисренни крепаçё пулнă тата малашне те с-ăна пекех пулё. Енёр большевиксен партийне, совет правительствине тата Сталин йӳтташа çакна шантарсах калатпăр: пётём фашисла ирсёрсене пётёмёшпех пётерме мён чухлё кирлё, çавăн чухлё металл, чи пысăк пахалăхлă металл парăнăр".

Трехгорнăй мануфактурă (Мускав) рабочийёсемпе работникисем хăйсен резолюцийне çапла çырaççё:

„Енёр, трехгорёнсем, хамăр соввет правительствăн çирёп позинне ирласа хёрулён саламлатпăр, вăл Литвинăн йӳтташ чёлхине: „Чикёрт татти-сыпăнёр пулса пыракан „инцидентсене" тытăçусене пётерме вăхăт ёнтё" тесе каланё.

„Йапони военшчинин çёнё провокацийёсем çинчен пёлсен, фашисла агрессăрсене хирёç тăван курайникăн çёкленчё пирте,—тесçё хăйсен резолюцинче Арăпей ССР Республикёнчи Канакер йăлёнчи колхозниксем.—Тăшман пирён çине кётмен çёртен килсе тапăнăпăр. Рабочисемпе Хресчен çи хватай Хёрлё Çарё, Тинёс Çар Флочё, винаци пётём совет халăхё вётёшпех мобилизацилле хатёр тăрать".

(ТАСС)

Тăван çёршыва сыхлама йаланах хатёр

Мускав Çар округёнчи Н. подразделенинче митинг пулса иртрё.

Митинга подразделени комиссарё политрук Иванов йӳтташ çурё. Вăл хăйён сăмахёнче халăх вăхăтра вăрçă хăрушлăхё ёссе пынин çинчен тата пирён Хёрлё Çар хамăран тăван çёршыва сыхлама хатёрри-çинчен каларё. Ун хыççăн ротă командирё асăл лейтенант Шупайёв йӳтташ сăмах илчё.

— Пире фашиссен имёнле провокацийё те хăрушă мар,—тет вăл. Енёр çар техникине лайăх алла илнё. Пирён хёçпăнăласем йаланах хатёр. Правительствă пёрре чёнсенех енёр хамăран тăван çёршыва сыхлама тăма хатёр пулни çинчен калаçса парaççё.

Криворожски бассейнёнчи „Коминтерн" шахтăри рабочисемпе служăщисен митингё йышăннă резолюцире çапла каланă:

„Правительствă, Ленин—Сталин партийё пёрре чёнсенех, енёр пурте, пёр çын пек пулса, никам çитеремёй çёрлё полксен ретне тăратпăр, тесе пёлтеретпёр".

Магнитогорскри Сталин йăчёне тăракан металлурги комбинатёнчи рабочисем 12 пин çынлă митингра йышăннă резолюцире çапла каласçё:

„Пирён индустрилё гигант—Сталинла нилёçлăхлăхсен ачи—халичен те оборонăн кисренни крепаçё пулнă тата малашне те с-ăна пекех пулё. Енёр большевиксен партийне, совет правительствине тата Сталин йӳтташа çакна шантарсах калатпăр: пётём фашисла ирсёрсене пётёмёшпех пётерме мён чухлё кирлё, çавăн чухлё металл, чи пысăк пахалăхлă металл парăнăр".

Трехгорнăй мануфактурă (Мускав) рабочийёсемпе работникисем хăйсен резолюцийне çапла çырaççё:

„Енёр, трехгорёнсем, хамăр соввет правительствăн çирёп позинне ирласа хёрулён саламлатпăр, вăл Литвинăн йӳтташ чёлхине: „Чикёрт татти-сыпăнёр пулса пыракан „инцидентсене" тытăçусене пётерме вăхăт ёнтё" тесе каланё.

„Йапони военшчинин çёнё провокацийёсем çинчен пёлсен, фашисла агрессăрсене хирёç тăван курайникăн çёкленчё пирте,—тесçё хăйсен резолюцинче Арăпей ССР Республикёнчи Канакер йăлёнчи колхозниксем.—Тăшман пирён çине кётмен çёртен килсе тапăнăпăр. Рабочисемпе Хресчен çи хватай Хёрлё Çарё, Тинёс Çар Флочё, винаци пётём совет халăхё вётёшпех мобилизацилле хатёр тăрать".

(ТАСС)

Сывă пултăр мирлё политикă!

Кăшаркассинчи „Пионер" колхоз членёсен (Çёрлӳ р.) митингё йышăннă резолюци

Йапони самурайёсем Советăн Йӳçён территорийё çине ирсёррен тапăнса кёнине тарăхса, енёр, колхозниксем, пётём совет халăхёпе пёрле çапла калатпăр: Пирен тыса çёршыв çинче кимёлле тăшман та пулма тивёç мар. Хăт те мёнле тăшман пултăр, пирён телейлё çёршыв çине хăт те ăçтан тапăнсан та совет çёршывё тата унăн паттăр халăхё вăрçă чёртекенсем çадни çине çапиннех ответлеме йăлханах хатёр тăрăт.

Асса кайнă Йапони военшчинин хăйён ирсёр те йунлă алăпне совет тăн таса чиккисем çине тапăнни пётём совет халăхне тарăхтарат. Сталин йӳтташ капиталисчăлă ёçри-тавралăх çинчен калаканне енёр йăлханах асра тытатпăр. Йапони военшчинин тунă çёнё провокацийёсем кётмен çёртен пуланă. Анчах пирен уйăх провокацисем хăратаймаççё. Тăван çёршыва тăшмансенчен хӳтлеме тӳр килсен, енёр Ленин—Сталин партийёне совет правительстви пёрре чёнсенех Хёрлё Çар ретне тăрапăр.

Енёр Йапони самурайёсен ирсёр провокацине ответлесе государствăна тыра парсă татпăр. Çёнё займ укçине сруччеех тӳлесе татма, Оборонăна ёçне вăйлатма пулатпăр.

Сывă пултăр Совет Союзён мирлё политики!

Сывă пултăр мирлё пурăçа сыхакан пархатарлă Хёрлё Çар!

Сывă пултăр асăл çулпуç Сталин йӳтташ!

Хăраса тăччăр пирёнтен тăшмансем!

ПАТĂРЬЕЛ. (Телефонпа хамăр корр.). Йапони военшчинин ирсёр провокацийёсем çине тарăхса районри колхозниксемпе нумай çынлă митингсем пулса иртрёç.

Коуцекейă йăчёне тăракан колхозри митинг çакăн пек резолюци йышăнă:

Инçет-Хёвелтухăçёнчи паттăр погранничниксем фашисла провокацин тăвакансене çапса аркантине енёр чёрёрен ыраттăр. Енёр халăрăн тăван çёршыва сыхлама хатёрри çинчен партипе правительствă — Фашисла агрессăрсем пётём тёнчери мирлё пурăçа пёлеççё. Вёсем республикăпа Испанине хăйсен валлине çăварса илесшён, ирёклёхшён кёрешекен Китайа колонни туса хурасшăн. Вёсемех Совет Союзё çине вăрçăпа килесшён.

— Йапони фашисмён тискер бандичёсем пирён Инçет-Хёвелтухăçёнчи чикёне пăсса совет территорийё çине тапăнса кёнине ответлесе, енёр, подразделенинчи пётём курсантсем, командирсем тата политработниксем, политпикăлă тата çар ёçне отличнă вёренме пулатпăр. Тăван çёршыва хӳтлеме енёр кирек хăш минутра та хатёр.

З. Андрейёв.

Сывă пултăр Ленинăн—Сталинăн асăл партийё!

Деткомиссин çистемничи производствăлă пёрлешёвён актив каннашлăвё йышăннă резолюци

Йапони военшчинин татах та çёнё провокаци тунине пёлсен, енёр ирсёр тăшмансене чёререн тарăхса илхăнатпăр. Пирён Инçет-Хёвелтухăçёнчи Хёрлё Ялавлă фронтăн пархатарлă погранничниксем Йапони фашисчён çăнчăртак вёçеренсе хăйнă урнă ăнтăсене салăнса каймалăх çапса ярăпăр. Йапони бандичёсемне вёсен совăшникёсем пёлсе тăччăр: вёсем хăйсем тунă ирсёр провокацишён пысăк сухалу тӳсеççё.

Фашиссен провокацине ответлесе, енёр, Ленин—Сталин партийё таври, асăл çулпуç Сталин йӳтташ таври тата таччăрах пётёçетпёр, политикăлă сыхлăхха татах пăйлатпăр, производствăлă программăна иртерсе тултарассишён татах çирёплетпёр. Пирён парти, пирён хăклă асăл Сталин йӳтташ пёрре чёнсенех енёр хамăрăн ытарайăн паха тăван çёршыва сыхлама пётём совет халăхёпе пёрле, пёр çын пек, тăратпăр та, пур çёлен калтасене те—вёсем ăçтан шăвăнса килеççё, çав территори çинчех лапчăта вёлеретпёр.

Сывă пултăр Ленинăн—Сталинăн асăл партийё!

Тăшмана тёппех пётеретпёр

Белорусçири чăсри чăваш анчисем Хёрлё Çара хилёреме политикăна тата çар ёçне вёренес тёлёнче пысăк ситёнӳ тунă. И. Петров красноармеецён Хёрлё Çар ребятёнчен хутла салха пёлёç. Халё вăл хăйён пёлённе чылай ӳстерчё, чăсре ун лайăх стрелок шутланать.

Хăçатсене вуласа пыратăр, тёнчери лару-тăру ыйтăвёсене тёлёнсе пёлме тăрăшатпăр. Пирён социалистлă çёршыв кунран кун вăйланса пырать. Пирён усёмсене пирён тусем çеç мар, тăшмансем те лайăх кураççё. Фашисла государстваçсем пирён çине вăрçăна тухма хатёрленеççё. Ураламăрах Йапони самурайёсем пирён таса çёршыв çине ăш хума пăхаççё.

Самурайсем ултавлаççё. Енёр хамăр çёршывăн Совет Союзёнчи мён пур халăхăн пёрле, пёр тумлам йун йулмиччен çапăçма хатёр. Çапăçма тивсен фашиссене ёмёрлёхех çапса сёмёртетпёр.

Красноармеецён Ф. Романёв.

Çёлен-калтасене, вёсем ăçтан шăвăнса килеççё—çав территори çинчех лапчăта вёлеретпёр

Деткомиссин çистемничи производствăлă пёрлешёвён актив каннашлăвё йышăннă резолюци

Йапони военшчинин татах та çёнё провокаци тунине пёлсен, енёр ирсёр тăшмансене чёререн тарăхса илхăнатпăр. Пирён Инçет-Хёвелтухăçёнчи Хёрлё Ялавлă фронтăн пархатарлă погранничниксем Йапони фашисчён çăнчăртак вёçеренсе хăйнă урнă ăнтăсене салăнса каймалăх çапса ярăпăр. Йапони бандичёсемне вёсен совăшникёсем пёлсе тăччăр: вёсем хăйсем тунă ирсёр провокацишён пысăк сухалу тӳсеççё.

Фашиссен провокацине ответлесе, енёр, Ленин—Сталин партийё таври, асăл çулпуç Сталин йӳтташ таври тата таччăрах пётёçетпёр, политикăлă сыхлăхха татах пăйлатпăр, производствăлă программăна иртерсе тултарассишён татах çирёплетпёр. Пирён парти, пирён хăклă асăл Сталин йӳтташ пёрре чёнсенех енёр хамăрăн ытарайăн паха тăван çёршыва сыхлама пётём совет халăхёпе пёрле, пёр çын пек, тăратпăр та, пур çёлен калтасене те—вёсем ăçтан шăвăнса килеççё, çав территори çинчех лапчăта вёлеретпёр.

Сывă пултăр Ленинăн—Сталинăн асăл партийё!

Испанири фронтсенче

Августăн 8-мёшёнче хăвалухăсенчи фронтра интернационале вăйăнакан республиканецсен ӳкерчёкё. Фашистсем çурçёр ёнчи позицисене ятăкланă. Гвадалахăра районёнче тата Гвадалахăра—Тортос çулё тăрăх обланасёсен атакисене пётёмёшпех сирёп тăвăл Республиканецсен вăйланасёсен ик мёскавăй пёр самолётне перес антарай.

Левант фронтёнче республиканецсем фронтăн вăтамлăх участокёсенче ик высотăна йышăнă тата фронтăн ытти районёсенче те тăшманăн мён пур ятăкланасёсене сирсе ывăç.

(ТАСС).

Суту-илӳ ёçё халь йӑлинче пётермеле

Партипе правительствă совет суту-илӳ организацийёсем умне пит те ответлӑ, пысăк задачӑ лартнă: суту илӳ ёçё кайа йӑлса пынине пётермелле, суту-илёве кулӑтурӑлӑ йёркелемелле, куллен кирлё таварсемпе ăнлăн сутă тумалла.

Çак хисеплё ёçсене пирён республикăри суту-илӳ организацийёсем ăнçăлăн туса пыраймаççё-ха. Суту-илӳ организацийёсем чылайёшё çак постановление пурнăçа çитеклёклё кёртсе пымаççё. Августăн 8-мёшёнче пичетленсе тухнă постановленире парти Обкомё çакăн çинчен йăтăрласа асăрхатарчё.

Чăвашсойуз, Чăваштор куллен кирлё таварсене районсем, магазинсем тăрăх тёрёс валеçсе ёçе хăвăрт те йёркелесе ситермен. Кӳрсе килнё таварсене вырăнсене ситермессёр илмаллăх вырттараççё. Суту-илӳ организацийсем чылайёшё хăйсен финанс хуçалăхне тёрёс йёркелеме тёрăшмаççё, растратлăхпе, социалистлă пурăнăх çаратнисемпе кирлёш кёрешмеççё.

Çак ситменлёçсен весем, чи малтан, суту-илӳ организацийсенче çăтăрла ёçсен йышăнăвёсене тёпленех болшевикла хăвăлăхла, хастарлăхпа кёрешменнинчен килеççё. Суту-илӳ организацийсен йӳрăхçăн çынсен чăвăлăн тасалса пынă çук-ха. Растратăсем пётес вырăнне, ӳссе пынă—çавăн çинчен калаç те.

Растрата—суту-илӳ ёçёнчи пысăк сиенлёх. Çак сиенлёхпе судпа следствин органёсем те суту-илӳ организацийсем хăйсем те пачах сителёксёр кёрешеççё. Весем ку ёçе пёр-пёрин çине йăпăнтараççё. Суд органёсем растрата туни çинчен панă ёçсене вăхăтра тухмалла. Анчах çав вăхăтрах суту-илӳ организацийсем те растратăпа кёрешес ответлăхпи никам та хăтарман. Суту-илӳ организацийсен аппаратченсенче ёç дисциплинине çирёплетни, суту-илӳ тăвакан работниксем ёçне тăтăшах тёрёслени, кадресене лайăх пёлесе тăни—ахă мён ситмест суту-илӳ организацийсене.

Пур ёç те сыпсанчах килет. Анлăлăха суту-илӳ ёçёнче те сыпсем, кадресем тытса пыраççё. Анчах Суту-илӳ Халӑх Комиссариатёнче, Чăвашсойузра ёçлекенсем чылайёшё суту илӳ ёçне кабинетра лерсе йёртсе пынине пуль, хăйсен кадресене тёлёнмелле пёлеççё, суту-илӳ ёçёнчи ударникесем, стахановецсене кӳреççё. Кадресене вёрентсе, пулăшса пирус пирки калакăн нумай. Ёçе сахал. Кадресене ёçлемеллине пуль, стахановла йӑхăна сарманнине пуль, таварçăвăрлăш планне тултарма тёрăшнă вырăнне пуль анлă суту-илӳ организацийсем хёрçç, 6-шёш хушшинче, государствăна 13,5 мёлйун тенкёлёх укçа пухса парса çитерейменрёç.

Суту-илӳ организацийсен пысăк задачи вăл—суту-илӳ, работникёсем хушшинче ăмăртăна, стахановла йӑхăна сарассси. Чылай районсенче куллен кирлё таварсем çук. Елёк районёнче пёр вăхăтра ниçта та спичка пулман. Шăкасан районёнче пёр магазинра та тăвар сутмаççё. Хуçалăхра кирлё таварсемпе сутă тăвакан магазин пёр районра та çук.

Кеçён Йёлчёк районёнчи Лашă Тайăна йăлповёнче сухари, канфет, тăвар, спичкă таврашсем нулмаççё. Аслă Пăла Тимёшри йăлпора макăркă çук. Колхозниксем тыра вырăн вăхăтра махоркă илме Тутар республикине, 7—8 сухрăма, кайаççё.

Йăлти потребительсем — колхозниксемпе йёдиноличниксем — халё уйра. Йăлти суту-илёве те уйăх кузавас пулать. Мăн Йăмăш (Хёрлё Чутăй р.), Кив Шеллтем (Канаш р.) йăлповёсем куллен кирлё таварсене колхозниксем патне,—уйăх-ниçе тух-хаççё. Çапла ёçлесе таварçăвăрлăш планне мён ăнăçлăн пурнăçлаççё.

Совет потребительне йӳртиш—ăна камăллă, куçтурăлă йышăннине, мăн ыйтакан товара тёрёстăйтарсе панине, кайăла-памала укçа-тенкёне тёрёс шутласа панине, потребительсе хăш вăхăтра мёнле товар, мёнле апат-çимёçсем кирлине лайăх пёлесе тăрса çав тавара мёнле апат-çимёçсене çителёклё, вăхăтра кӳрсе панине куранмалла.

Халё çу вăхăчё, шăрăх çапăлăк тăрăт. Çынсен ăш хăпат, ёçсе килеть. Суту-илӳ организацийсен çынсем пухăнакан пур вырăнсене тес станцасене, пристаньсене, пароходсене, складсене, пасарсене т. ыт. ёçёрте сăра, квăс, сироп, морс т. ыт. ёмёлли шывсемпе те пёр-татти-сыпăнёçёр сутă тумалла. Анчах çакна чылай ёçёрте курма çук (Шăнкăвăн, Турхан т. ыт. тен.).

Çакăнпа пёрлех халё потребительсем тёрёлёрен чёрё çимёçсем (пананас, хăйăр, помидор, кишёр, çăмăрласем ӑ. ыт. те) шăтат. Вăл çимёçсем пирён республикăра нумай. Анчах, апла пулин те, суту-илӳ организацийсем пайăнчеклё çак çимёçсемпе сутă тума тивёçлине тытăнман-ха. Шупашкартри магазинсенче вăл çимёçсене тума йён. Çавăн пекех районсенче те.

Пирён суту-илӳ организацийсен руководительёсем штарлах вăмăта пăхаççё. Весем шутлаççё: Мускавран мён кӳрсе парaççё, çавна сутатпăр. Выраймă, хăнăрăн ертлеченче, колхозсенче тăвакăн таварсемпе ăнлăн сутă тăвасси тёлёнмелле йёлене кирлё. Вырăнти таварсемпе сутă тăвасси таварçăвăрлăш планне тултарассинче пысăк вырăн пыншёнса тăвала.

Тавар çăвăрлăш планне тултарассишён кёрешеççё, суту-илӳ ёçёнчи пысăк ситменлёçсене пётерме пыраççё, суту-илӳ организацийсен кирлёçлё, вырăнлăн елементсенчен тестатсем—парти организацийсен штабе пысăк та ответлă ёçё. Партин совет организацийёсен кулӑра тӑ, йăлта та кулӑтурăлă совет суту-илёве ăнăçлă тарассишён болшевикла кёрешес пулать.

Пёрремёш (Приморски) Çар штабё пёлтерни

Августăн 9-мёшёнче Йапони çарёсем пирён çурçем йышăнса тăракан Заозернайа (Чанкуфын) высота çине çёнёрен чыхай атăкăсем тунă. Йапони çарёсене хăйсен сухалтусем ӳкнё. Пирён çарсем, вельмайăннăйа высота районёнче пуçне, чикё тăрăх выр-

Перемёш (Приморски) Çар штабё пёлтерни

Августăн 9-мёшёнче Йапони çарёсем пирён çурçем йышăнса тăракан Заозернайа (Чанкуфын) высота çине çёнёрен чыхай атăкăсем тунă. Йапони çарёсене хăйсен сухалтусем ӳкнё. Пирён çарсем, вельмайăннăйа высота районёнче пуçне, чикё тăрăх выр-

Испанири фронтсенче

Августăн 8-мёшёнче хăвалухăсенчи фронтра интернационале вăйăнакан республиканецсен ӳкерчёкё. Фашистсем çурçёр ёнчи позицисене ятăкланă. Гвадалахăра районёнче тата Гвадалахăра—Тортос çулё тăрăх обланасёсен атакисене пётёмёшпех сирёп тăвăл Республиканецсен вăйланасёсен ик мёскавăй пёр самолётне перес антарай.

Левант фронтёнче республиканецсем фронтăн вăтамлăх участокёсенче ик высотăна йышăнă тата фронтăн ытти районёсенче те тăшманăн мён пур ятăкланасёсене сирсе ывăç.

(ТАСС).

ПАРТИ ЦУРИÇЕ

ПСК(б)П Шупашкар хула комитетĕнче

Çамрăк коммуниссемпе ĕçлесси

Шупашкар хулинчи пуçламĕш парторганизацисем çамрăк коммуниссемпе мĕнле ĕçленине тĕрĕслесе тухнă хыççăн, ПСК(б)П Шупашкар хула комитечĕ çакна палăртрĕ:—Йулашки вăхăтра пуçламĕш парторганизацисем çамрăк коммуниссемпе ĕçлессине тĕпренех лайăхлатма хушнă. Партине çĕнĕрен илнĕ ăнтăçлисене парти поручениесем парса парти ĕçне хутшăтнăрăн, вĕсенчен чылайăшĕ парти шкулĕсемпе кружокĕсенче вĕреннĕçĕ. Çамрăк коммуниссенчен чылайăшĕ (Иустина Халах Комиссарăчĕ, тăр-сăран сăвăчĕ, пристань) иртнĕ суйлавсене агитатăрсем, доверĕнтăйсем, округри, участкăри суйлав комиссийĕ членĕсем пулса ĕçлерĕç. Халăх вăхăтра та çамрăк коммуниссенчен чылайăшĕ парти ĕçĕнче активлă ĕçлесе хăйсен пултарулăхне кăтартăççĕ.

Çапах та Шупашкарти парторганизацинче çамрăк коммуниссемпе ĕçлесси ситĕнтерĕçсĕр пырат. Çамрăк коммуниссемпе ĕçлессине ăрăмах хула советĕнче т. ыт. парторганизацинче ситĕнтĕçĕр йĕркеленĕ. Кунта çамрăк коммуниссен парти поручени çук, вĕсене ĕçре пулăшса пымаççĕ.

Комсомолăн хула комитечĕ, комсомолĕçсене парти ретне илнĕ хыççăн, вĕсене вĕреттĕçе ситĕнтерес ĕçрен пăрăнса тăрат. Вĕсене ăрăм поручениен парса комсомол ĕçне хутшăнтăрмасăр, комсомол активĕ пухуне те чĕнмест. Çавăнпа иумай пулмасăр партине кĕнĕ комсомолĕçсем, сăмахран Степанăв й. (хула советĕ т. ыт.) комсомол ĕçĕнчен уйăрălса кайăç.

ПСК(б)П хула комитечĕ тата çăкна палăртăç. Рекомендаци паракансем партине вĕсен рекомендацийĕне кĕрекенсемшĕн, парти уставĕне чăлăç пек, ответ тытмаççĕ. Вĕсем çамрăк коммуниссене мĕнле вĕреннине, ĕçре мĕнле ĕçсе пынине иăтерес лемеççĕ.

ПСК(б)П хула комитечĕ, пур пуçламĕш парторганизацинсене те çамрăк коммуниссемпе ĕçлессине тĕпренех лайăхлатма хушнă. Партине çĕнĕрен илнĕ ăнтăçсенсене парти уставĕне программине вĕренмели кружокĕсене хутшăнтарма, Йем. Ярославский çырăв. Чего партия требует от коммуниста" йăтлă брошюрăна йилăнтарса пама хушнă. Пуçламĕш парторганизацисене, рекомендаци параканселе те—çамрăк коммуниссене партиле поручениесем парса парти ĕçне хутшăнтарма кирлине асăрхаттарнă.

Парторганизацисен уйрăмах çамрăк коммуниссене марксизăм-ленинизăм теорийĕне хĕçпăваллăн тарас тĕлĕпше, вĕсен политикăлă пĕлĕвĕсене шута илсе, парти шкулĕсемпе кружокĕсене хутшăнтарни кирлĕ. Çакăнпа пĕрлех çамрăк коммуниссене большевикла воспитани парас ĕçе йĕркеленине, вĕсене парти пухăвĕсенчи ыйтусене сĕтсе-йăвас ĕçре активлă хутшăнакансем тăвассишĕн тăрăшмалла.

ПСК(б)П хула комитечĕ çапла шутлат: çамрăк коммуниссене большевикла воспитанипе парас тата ĕçри опытсене пĕр-пĕрне парас тĕлĕпше икĕ уйăхра пĕрре пухусем, канашлусем тухăç иртермелле. Ку пухусенче тĕнчери лару-тăру политикăлăпе тата партине правительствăпа йышăннă решенисем, çинчен йăлантарса памала.

Комсомолăн хула комитетĕнче партине илнĕ комсомолĕçсене комсомол ĕçне хутшăнтарса пыма хушнă.

Комсомолăн пуçламĕш организацисенче

СĔНТĔРВĂРРИ. Пĕчăк Маклашкинри комсомол пуçламĕш организацинчи хăшпĕр комсомолĕçсем хут çинче агитатăр, вулавçă шутласса тăнă. Вĕсем ĕçсене сахал тунă. Кăм мĕнле ĕçленине никам та тĕрĕслемен, пулăшман.

Халĕ комсомолĕçсен пухăвĕ колхозниксем хушшинче политикăпа-формăпи иртерие 1-мĕш бригадă çумне Григорьев, Федорăв, Гавриилăв комсомолĕçсене тата II-мĕш бригадă çумне Трудиев, Панин, Бакаравă, Васильевă, Мурашкинă йулташсене çырăнтăçĕр. Комсомол комитечĕн çекретарĕ Федорăпа йулташ хуçалăхра çăк комсомолĕçсем ĕçе мĕнле пурнăçланса пынине тĕрĕслесе пыма хушса хăварчĕç.

Тури Маклари пуçламĕш организацин политшкул организацинелле тата пропагандист пуçах ĕçленне Иванов Алексейе уйăрса хунĕ.

Пĕчĕк Хырти комсомол организацинчи колхозниксен хушшинче хăрат-журналсем пулаçа пама 5 комсомолĕçе уйăрнăç. Кунта комсомол организаци халăх хушшинче авторитечлă. Халĕ Васильев Гурьяновăн—7-мĕш класран „отлично" палăлăпа вĕренсе тухнăскер, Александр Васильевăн, Антон Никăлаевăн тата Александра Степанăвă йулташсем Ленина Сталина комсомол ретне кĕчĕç.

Çавăн пекех Сĕнтĕрвăрринчи „Портной" ертелĕ çумĕнчи комсомол организацин производствăпа браксемпе прогуссене пĕтерме, соцуза тăван çăмăрскене комсомол ретне йăваçтарăç шутпа час-часах усă, пĕрлешăлĕ пухусем туса иртерме пăшăнчĕç.

Комсомол 20 çул тултарнă тĕлĕ организацинчи кашни комсомолец политэкзаминче лайăх вĕренсе пымă, кашнийех ГСО, ворошилăвла тĕл перекенсен значокĕсене илме хатĕрленесçĕç.

Анчах ПСС/ЛКС райкомĕ комсомол организацисене ситĕлекке кăтартусем парса йĕртес пырайманнăх та. Комсомол пуçламĕш организацисем иумайăшне Сталин йăлине хисеплекеçи автосамăтри самăрăк стахановĕсене специалистсем чĕнсе калаппине сутсе-йăвса, Ленинăпа-Сталинăна комсомол 20 çул тултарнă тĕлĕ парнесем хатĕрлеме уйăрăм обязательствăсем илмен,—ку тĕлĕшпе ĕçлемеçĕç те.

Н. Кайăхăн.

Пуçламĕш парторганизаци пулăшăвĕ кирлĕ

ЙĔПРЕÇ. „Красный фронтовик" колхозăн комсомол комитетĕнче 12 комсомолĕн. Ку колхозра пуçламĕш парторганизаци те пур. Унта 6 коммунист. Кунта ПСК(б)П райкомĕн штатлă пропагандисĕ Прокопиев йăлтах ĕçлет.

Кĕçен каласан, „Красный фронтовик" колхозăн комсомол комитетĕнче лайăх ĕçлесе пымăлă пур условисем те пур. Анчах ĕçсем пĕтĕмпех уйăрăла. Апрел уйăхĕнченне комсомолĕçсен пĕр пуху та, комитет членĕсен пĕр ларăвĕ те пулса иртмĕн. Комсомол райкомĕ йышăннă тăрăх, кунта 1937 çулти сентябрĕ уйăхĕнчен пуçласа комсомолĕçсен политграмăта кружокĕ ĕçлемелле пулнă, анчах халиччен те пĕр заняти иртмен. Халăх вăхăтра колхозра тырпула пустарса керессине хĕрлĕ ĕç пырат. Анчах комсомолĕçсем колхозниксем хушшине куçтăмасăлăн ĕçе организацилессине нимĕн те тумаççĕ. Çтепан хаçачĕсем вăхăтра тухмаççĕ. Комсомол йышĕ ӳсмест, çак иртнĕ 7 уйăх хушшинче пĕр çамрăка та комсомол ретне илмен. Комсомола илме нимĕн те тумаççĕ. Комсомола илме нимĕн те тумаççĕ. Апрел уйăхĕнчех пăнă заявленисене пăйăнки кунччен те пăхса тухмăн. Партине куçма çул çитнĕ комсомолĕçсем 6—7 çын пур. Анчах вĕсене партине куçма хатĕрленме пулăшу çук.

Ку колхозри пуçламĕш парторганизацин-те комсомол ĕçĕ çине кирлĕ пек çăвăнса пăхман. Парторг (вăлах ПСК(б)П райкомĕн штатлă пропагандисĕ) Прокопиев комсомолĕçсене большевикла воспитани парса, комсомолĕçсене партине кĕме хатĕрленме пулăшмасть.

Ф. Захăрăв.

Иккĕмĕш çеççи уçăлнă тĕле

ПАТĂРИЕЛ, августăн 9-мĕшĕ. (Телефонпа). Районри колхозсем ССР Союзĕн Верховнăй Совечĕн Иккĕмĕш Çеççийĕ уçăлнă куна тырпулсене пухса кĕртес ĕçре пысăк çитĕнçĕм тувипе кĕтсе илме тăрăшса ĕçлеççĕ. Пайăн кунта 12 колхоз çуртрисене те пĕтĕмпех вырса пĕтерчĕç. „Трактăр" тата „Правда" колхозсем çуртри кăлтисене капана хыпса çитернĕ. „Комбайн" колхоз пур культурăсем тăрăх та аван сапса пĕтерчĕ. „Восток", „Красный партизан" тата „Ленинская победа" колхозсем государствăна кĕрхи тырăсене парса татрĕç. Татăмăпи „Восток" колхоз çурхи тырăсене лесçе государствă умĕнчи обязательствисене пĕтĕмпех тултарнă тата 88 центнер натурплатă лесрĕ.

Н. Пушкин.

400 тенкĕ выльăса илчĕ

Тойкилтĕ йăлсоветĕнчи (Тутаркас р.) Тельман йăчĕне тăракан колхоз члене Семен Çăлăрăн Иккĕмĕш Пилĕксуалăх (тăваттăмăш çулхи кăларăм) займăна 400 тенкĕ выльăса илчĕ. Вăл выльăн ухçине илсен, çенĕ займ çăрăнса ухçине çийĕнчех тулесе татрĕ.

М. Г.

Хĕрарăмсем ответлă вырăнсенче

Шăхасăн районĕнчи Вăрман Йĕнĕш йăлсоветĕнче хĕрарăмсем колхоза тата советра ответлă участкăсенче ĕçлесе, хăйсен пултарулăхне кăтартăççĕ.

Йăлсовет секциисемпе депутат групписенче 12 хĕрарăм ĕçлеççĕ. „Звезда" колхозри депутатлă Сергейĕва ĕçе хастарлăн хутшăнса ĕçлет. 1937 çулталăпа йăлуполномоченнăйĕ, суйлавçăсем хушнă ĕçсенчен нихăçан та пăрăнмасть. Укса-тенкĕ, ап-какай, сĕт-çу планне тултарассине йăлта хĕрулĕн ĕçлет. Вăл иртнĕ суйлавра агитатăр пулнă.

Йĕвдокийă Зайцева финанс секцинче, Агапи Семенăва благоустройствă секцинче тата Марийă Алексейĕва тасалăх секцинче активлăн хутшăнса ĕçлеççĕ. Пелагейă Николайĕва — трахработница—сывлăха сыхлас ĕç секцинче ĕçлет. Тасалăх йĕнĕне туна ĕçсене шута илĕт, трахома пĕтерессишен кĕрешет.

Хĕрарăм колхозра та-пысăк вăй пулса тăрат. Кăçал „Звезда" колхозра 5 хĕрарăм, „Свобода" колхозра 3 хĕрарăм звеновойсем пулса ĕçлеççĕ. Анастасийă Йефимăв йĕртсе лыракан звено лайăх ĕçлет. Тырпула тăкăлаласăр, таса вырасçĕ, нормăна ытлашшипех тултарса пырасçĕ. Дарийă Алексейĕва пĕр кунта 120—130 тĕм кĕлте сыхса, нормăна ытлашшипех тултарса пырат. Вăл иртнĕ суйлавра суйлав комиссийĕ членĕ пулса ĕçлерĕ.

„Звезда" колхозра сысна ферми пур. Фермĕ заведуйăшшине Федарăвна суйларĕç. Анна Петровна конуçра ĕçлет.

Иккĕмĕш çул ĕнтĕ Йашманăвă Уинçеçпе Зайцева Йĕвдокийă трактăрçра ĕçлеççĕ.

Вĕсем çĕртме сухинче кунне 7 гектар таран сухаласа, нормăна тултарса пычĕç. Çĕнăвра çунтармали йăпăлласне 16 литр таран перекетлеççĕ.

Ене ферминче Горшковăпа Даниловă ĕçлеççĕ. Сĕт тухăçлăхĕпĕн кĕрешеççĕ.

Иртнĕ çура Дарийă Алексейĕва 200 ĕçкуне туса 100 пăт тыра илнĕ, Вера Анисимовă 300 ĕçкуне 150 пăт илнĕ. Çуракинче 21 хĕрарăм плугăна тата çурене ĕçлерĕç.

Колхоз çумĕнче драмкружок пур. Унта 7 хĕрача тăраççĕ.

Хĕрарăмсен ĕçлес хастарлăхĕпĕн пысăк, вĕсене ытларах ответлă ĕçсене йăвăçтарăмла.

Н. Михайлăв.

Çеççи ĕçĕсемпе тĕплĕн паллашрăмăр

ШĂХАСАН. Вăрман Кипечри „Память Ильича" колхозра политикăлă агитаци ĕçне йăлăн тума пыраççĕ. Кашни хуçа колхозникенне хăçатсем пулаçа пама тĕнчери лару-тăрупа паллаштараççĕ.

Августăн 4-мĕшĕнче Чăваш АССР Верховнăй Совечĕн депутачĕ Борис Илларионăвич Йенисейĕв йăвашшăн кашни колхозникенне кăнтăрлахи канăу вăхăтĕнче Чăваш АССР Верховнăй Совечĕн вĕрреммĕш Çеççи ĕçĕсемпе паллаштарĕç. Колхозникесем ЧАССР Верховнăй Совечĕн Çеççи ĕçĕсемпе ыларăçĕ. Авăн çанас, государствăна тырă парас тата аш-какай, çу, çăм, сĕçкинтăр т. ыт. хатĕрлеп планĕсене кĕска сăрăпа пурнăçлама пулнăç.

Призыва хатĕрленетпĕр

ШĂХАСАН. Вăрман Йĕнĕш йăлсоветĕнче 18 допризывник. Йăлсоветĕнче призыва хатĕрленес ĕçре чылай çитĕнӳсем пур.

Иртнĕ çулта допризывниксен хушшинче 8 çын трахомăпа пулнă, трахом чирĕпне 3 çынна отсрочка иннă, вĕсем пăйăнки куна пурте трахом чирĕнчен сывалса çитрĕç. Трахома пытарес тĕлĕшпе трахомăпа работник В. Гаврилăв йулташ вăйă хурса ĕçлерĕ.

4 допризывник хут пĕлмен, вĕсене вулама тата çырма вĕрентнĕ.

Призывниксем йăлсовет ĕçне активлăн хутшăнасçĕç. Призыв кунĕнчен государствăна тыра парса тата, аш-какай, сĕт-çу хатĕрленĕвĕсене пурнăçлама, ӳкса-тенкĕ пухас ĕçре пысăк çитĕнӳсем тăвас тĕлĕшпе пĕр-пĕринне âмартса ĕçлеççĕ.

Михайлăв.

Пуçламĕш тата вăтам шкулсем валăри вĕренӳ программинсем

РСФСР Çутăç Халăх Комиссариачĕ пуçламĕш тата вăтам шкулсем валăри вĕренӳ программинсем кăларса пĕтернĕ. 175-мĕш экземпăр тиражпа пуçламĕш шкул валăри программăпа сборникне кăларăç. Вăтам шкул валăри 70-мĕшпер экземпăлăр вырас чăваш, литературăпа тата математикăпа вĕренӳ программинсем кăларăç. Пĕтĕсствознани, физикă, астрономи, химии, ӳт çĕршыв чĕлхисен, рисовани, черчени тата пени предмечĕсем тăрăх та вĕренӳ программинсене пысăк тиражпа кăларăç. Пилĕкĕмĕш, çиччĕмĕш классем валăри историне йăтăрласа уйăрăм программă кăларăç.

Программăсенчен нумăйăшне выраçене йăрса панă сите.

(ТАСС).

Китайри вăрçă

Августăн 8-мĕшĕнче Йăпăнăн Ăнханшăйри сурçăр йĕнчи çăмăрне çинче (Вăтăçăр Китай) контрнаступлени пуçланă. Китай çарăсем йăпăнсене маларах хĕссе пырçç. Китай çарăсем çине колоннăпа наступленă туса пырçç. Вĕсенчен пĕри Хуанхей хулин çтепинсене атакланă, икĕмĕш колонни Сусун патне сывхарăл, ун патĕнчен 4 километрта саппăлать, вĕсенчен Тайăу тата Цзяцзинь хулисен патĕнче Йăпăнăн çарăсем йăлăнăç.

Йăпăнăн ăнханшăйри кăнтăр енчен çыранăн çинче, Цзянăйăн çывăхĕнче хăйăр çăпăçусем пыраççĕ, унтан йăпăнсемсен 6 пин çын итлĕкĕ тата аниий.

Пуçтăн районĕнче (Шăхасăн кĕрри) Китай çарăсемпе партизансен пĕтĕм хисеп 10 пин çынна çитет. Йăлăнăн хуçисене вĕсем Шăнхай сывăлăхне пысăк активлăхпа кĕрешеççĕ.

(ТАСС).

Çăмăр çĕршыва лайăх сыхлама пулатăп

Ситес уйăхра епĕ Хĕрлĕ Çар ретне кайма призыва тăратăп. Призывчăн вăхăт иумай йăлмарĕ. Епĕ призыв кунне пысăк хавасласпа кĕтсе илетĕп.

Красноармейăн пуласси— пĕтĕ пысăк чыс. Çавăнпа та епĕ Хĕрлĕ Çар ретне кайма лайăх хатĕрленетĕп. Кĕнекесем вулăнине хăмăн пĕлĕвĕ ӳстеретĕп. Хăçат-журналсене те пĕр-сиктермессĕр вуласа пыратăп,

Японин войенщăчин пирĕн çине вăрçăна тухăма хăпăнат. Иумайăх та пулмасăр ăна çĕршыва сыхлакан пограничниксене çине артиллерирен пенине пелтĕм. Пирĕн хăватлă пограничниксене Японин самурайĕсене тивĕçлĕ отпор парса кĕларса йăпăç.

Епĕ Хĕрлĕ Çар ретне тăма хатĕр. Иккĕмĕш сыпăкла „ГСО", перремĕш сыпăкла „ПВХО" тата „ГТО" значокĕсене илтĕм. Епĕ çар ĕçне те пĕлетĕп. Хĕрлĕ Çар ретне кайсан тăван çĕршыва куç шăрçине сыхлакан пек сыхлатăп. Тăшман пирĕн çине тапăнма пăхсан, епĕр ăна тартăса лапчăтăпăр.

Д. А. Арçентăев.

Йĕпрес.

Чăваш орфографин тĕп правилисен пройекчĕ çинчен

Чăвашсен каçхăна тĕнчен институчĕ хатĕрленсе пынă чăваш орфографи тĕп правилисен пройекчĕ чăваш чĕлхинче сăмахсене ихĕ ушкăна уйăрма, каçни ушкăнри сăмахсене хăйне уйăрăм графикăпа çырма вĕрентет. Пĕр ушкăне—вăл чăваш чĕлхине вырăс чĕлхи урăх илемлĕ сăмахсем, ку сăмахсен тĕрлĕ вырăс графикинех пиннĕн улăштарассăр çырмала, тепĕр ушкăне—тĕп чăваш сăмахĕсем ве чăваш чĕлхине авăл шутлă чĕлхесенчен илемлĕскерсем (сĕтел, кĕпеке, т. ыт. те), кусене чăваш графикине çырмала. Çакăн пек икĕ тĕсле уйăрса çырма вĕрентни сахал мар йăнăрăлăксем кăларса тăратат тата çĕнĕ пройектăн (малтанхи пройектăнни пекех) чи пысăк çитменлĕкĕ пулса тăрат.

Сăмах историне, хăш сăмах хăш чĕлхерен илнине кăтартса пырассăн—вăл чĕлхе историлĕ çинчен вĕрентекен науки-ĕçе. Халĕ ку ĕçе пурнăç те, пĕчĕк ачасем те вĕренмелле килет. Анчах та вырăс чĕлхинче вĕренсе çитĕнмен чăваш ачисемĕн „ку вырăс чĕлхи урăх илемлĕ сăмах, çавăнпа та вăл çапла çырмала, ку чăваш сăмахех, хăш кун пек çырмала",—тесе кăтартасăн—пит те йăвăр йăнăш. Вĕсем малтан вырăс орфографине вĕренмелле, вара тин чăвашла пер-пĕр пайăнсăр çырасси пулма пултарат. Вырăсла ним пĕлмен чăваш ачисем „ку вырăс чĕлхи урăх илемлĕ сăмах, ку чăваш сăмахех", тесе уйăрăлаççĕ. Мăйăн ăнăçлă ĕçлемелле, ăна хăйсен пек çырни сингармонисăм сăнкунне пăхăнмасăн пулат, ăна хирĕлет. Вăлăн, пĕлĕнăн Маттăн (вăлăн, ăна ăн, Маттăн) çырмала тăнас пулат. Кун пек çырасси пройектра çутăтерĕç-пе калăнă тăрăхăн тухса тăрат.

2. 10-мĕш пунктра 1-мĕш асăрхавăллине уйăлтăрах ăн сăмăн пек çырмала: „Пăру-тăву пулăшăвĕпе тата вăçăмĕш сăпат аффиксĕсем умĕн тухса ӳкнĕ-пе, е сасăсем вырăнне ă кĕрсе ларат: академийĕ, постановлени, постановленийĕ".

3. 15-мĕш (в) пунктра тлаголсен хăлăхи вăхăтăн нумăпăй хисепри 2-мĕш сăпатсенче пĕр т кăна çырмала тени тĕрĕс мар. Мĕншĕн тесен кунта ăр-ĕр аффиксем мар, тăр-тĕр аффиксем хушшăнççĕ. Ку çухăл формăра лайăх палăрса тăрат: хăвалламас-тăр. Хăвалаттăр хушу формипе пулат. Сăвăнпа та есĕр хăвалаттăр (вĕт т) çырмала тумала (хăвалат-тăр; т регрессивлă всеммăлăнăн пулăпăн пирки т пулса кайăк: хăвалат-тăр).

4. 24-мĕш пунктра: „Мăнăр сăмахсен пирăнăкăн сăмахĕ пĕр сыпăкăл, икĕмĕшĕ пĕр ĕç пĕр сыпăкăл сăмах пулсан, вĕсем пĕр ăнланăва пĕлтерсççĕ пулсан, ун пек сăмахсене пĕрле çырассçç: тăппуç, ăстăн, питкуç, кунçуç',—тенĕ. Аваллăхăрах калăнă тăрăх пек-тăват, тăв-тен сăмахсене дефиспи уйăрса çырмала тивет. Кунта ку ĕç мĕнлĕр сăмахсен пирăнăкăн сăмахĕ пĕр сыпăкăл, сăмахсем пĕр ăнланăвăн пĕлтерессçç, сăмах дефиспи уйăрса çырмала. Пĕ тата пĕр ăнланăвăн пĕлтерекен мăнăр сăмахсем те пулассçç-и мĕн? Ку пунктра арăнăттарса пĕтерĕç тата формалисăм.

5. 28-мĕш пунктра татăкесене сырăлă çĕртсен çемĕн татăка темшĕн пĕрле çырмала тунă Ку орфографи правилисене ăшшăлатса (тĕслĕпертерсе йăрса) йăлăртăн кăна. Çитменни çине, пĕлтерĕçĕ йĕнчен илсе пăхсан, семĕн—хуçăмăш. Çавăнпа та йăнăш дефиспа уйăрса çырмала пĕрĕн çырмала тăвас пулат.

6. 29-мĕш пунктри асăрхăмăлăн çинче калăнă тăрăх, урăх чĕлхерен кĕнĕ сăмăрскене кашнăмăш падежĕнче кĕскетнĕ аффиксăн (и) çех усă курмала: Испанин—Испанин. Ку вăй чĕрĕ чĕлхене ăнăçлă ăшше хушма ăстăнăмăн пулат. Уларăн сăмахра ни—умĕнăн сывăлăсем çинче пулсан, канăлăк падежĕнче тулли формăна та, кĕске формăна та усă курмала тумала: ăнтăлăнăн, ăнтăлăнăнăн.

7. 49-мĕш пункт революционăлăн праздник ăшшăн вырăс чĕлхинчи сăмах сыхăнăвĕсене (палăл йăлăн йăлăнăнне пĕлтерет пулсан) чăваллăн революцин праçникĕ пирĕн хушат. Кун пек çырни чăвăн чĕлхинчи сăмăрскен синтагмăлă сыхăну вĕренине пăхăнса тăмаст. Революцин праçникĕ сăмах сыхăнăвĕнче „ни" ниме те пĕлтермест, нăй пур пĕтĕрĕнçĕр. Ана кăларса ăнăтăлăнă. Акă мĕншĕн-сетел ури ăш чĕлхелĕ ури.—Унта сĕтел тата сĕтелĕн сăмăрскен ăнăçлăнăнне тăрăççĕ, пирĕн-деленсенех-и пулассçç. Сĕтел ури тенĕ çĕрте хăнăлăлă аффиксăн тухса ӳкет. Революцин праçникĕ, революцин праçникĕ, революцийăн праçникĕ—кунта та çавăн революцин, революцин, революцийăн сăмăрскен канăлăк падежĕнче тăрăççĕ тата определенисем пулассçç; хăш чухне и-йăн канăлăк аффиксĕсем тухса ӳкеççĕ. Çавăнпа та революцин праçникĕ мар, революцин ăш революцин, ăш революцийăн праçникĕ çырмала тумала.

Чăваш орфографи тĕп правилисен пройектне хатĕрленĕ ĕçре активлă ĕçленĕн Розуков йăлтах „Красная Чувашия" (17 июль 1938 ç.) çинче статйинче асăрхатарнă тăрăх, чăваш чĕлхинче чăвăн йăт йăдеçĕ çук, сĕтел ури, металлургин промышленностĕ вырăнеçнечĕ сĕтел тата металлургин сăмăрскен канăлăк падежĕнче тăмаççĕ. Ку пĕтĕмпех суйăлăлă. Чăваш чĕлхинче йăт падежĕ çук тенĕ мăрсисетăп чĕлхе вĕрентекенĕсе хирĕçлет.

8. Чăваш сыруйăсенче кĕрелет (д, ъ, ç) тата тăрăх лартăлăнăç (т, ă, ĕ) сасăлăхсене пĕтерсен те вăнă пулмăпăр. Çавăнпа та сăмăрскен палăлăпа (и) урăх чĕлхесенчен илнĕ сăмăрскене кăчах мар, чăваш сăмăрскенчене те сăрмала тăвас ă—вырăнне-и, ъ—ъ, ç—ç, т—ти кухăлăн, мăкăлăн. Усăлă, вулавçă т. ыт-те.

А. Ефремăв.

„Вăрмансене пĕр вырăнтан тепĕр вырăна куçарни“

Йăхăнăшăн çиччĕмĕ вăйлă шарлăк самăр çуса иртнĕ. Самăр-çырăнсем çинчи мĕлăкушшăн кубла метр хăвăрт йăхтарса анăç. Йăхăнăшăн шăпăлăнса йăлăнă. Сĕр чăвакăн машинăсем тавăрти тăмăк хушши пĕр чăрăнмасăр ĕçлесе, йăхăнăшăн сулне-часăтăç, унсăрăн пăрахутсем ирпе çуреме пултăрайман.

Ку вăл Украинăра пулнă.

Хăйăрсене çĕнтерме çамăл мар. Пĕçиччисен хăйăра хирĕç кĕрешмелли май шăпраса тупиниех нумай çынсем хушши çине тăрса ĕçлеме пулнă. Çак май вăл—шĕлуга, лутра ҫукĕен, вăйăла тăратăла тымăр-тăвакан уйăрăм вăхăта хăва. Ытти тĕрлĕ вăйăссем йĕ хăйăр айне пулса пĕтнĕ, йĕ вĕсене çилсем, хăйăра вĕçтерсе, кайса, кăкăл-кăкăла пăрахнă.

Шĕлугă бархаллисене хăвăрт хăтăрат, вĕсен ĕмĕрхи йăхăмне чарса лартăр. (Бархаллисем тесе, çил вĕрнине малăла куçса пыракан хăйăр куписене калăççĕ). Хăва тĕрекленсе çитсен (ку вăл лартнă хыççăн 4—5 çултăн пулăт), хăйăр çине çамăрăк хĕрсем кăларма лартăççĕ. Çакăн пек условисенче хыр лăйăх усеет.

ССРС Халăх Комиссарĕсен Совечĕ суменчи вăрман лартăс тата вăрмана сыхлăс ĕçсен Тĕп Управленийĕ ĕçĕсен программинче çапла шĕлуга лартăсси пысăк вырăн йышăнăвса тăрат. Хăйăрсене çăвăн пек çырлĕпленесе хуни пăрахутсем çурĕсем тăвăçсене сарса пыма, йăалхуçăлăхне тăвăç çĕме пулăшат. Кăçалхи çул Днепр районĕнче хĕвне лесничисем темиçе пин гектар сăрăлса вырăнсене хăйăрăл вырăнсем çине шĕлугасем лартнă. Тепĕр вунă ĕç ытларах çултан Днепр хĕррисенче хыр вăрманĕ шăпăлăса лăрма пуçлат. Малашне çăвăн пек çĕнĕ вăрмансем Союзăн ытти тĕрлĕ вырăнĕсенче те пулăççĕ. Атăл, Дон тăрăх тата ытти йăхăнăшăвсем тăрăх та хăйăрăл вырăнсене шĕлугă лартăççĕ. Тĕрлĕ вăйăлă вăрмансем пуррине пула, епĕр çенĕ вăрмансем çуçтерме çеç мар, тата тĕрлĕ тĕслĕ вăрмансене пĕр районăн тепĕр районă куçарма та пултăратпăр.

Вырăссен авалхи çăмахĕ калана тăрăх, „йуман кĕрĕк йышĕне, анчах усă пуçна усме йăратат“. Чăнипех те, Украинăри тĕрле облăçсенчи усă вырăнсене каларса лартнă самăрăк йуман тĕпĕсем пĕте-пĕте лăрăç. Йуман йăлăнах ытти тĕрлĕ вăйăссем хушшинче усет. Халăхи вăхăтра лесничисем малтан тĕрлĕ вăйăссемпе вĕтĕкĕсен лартса, кайран вĕсем хушшине йумансем лартнă. Украинăра 45 гектара йăхăн çĕр çинче йуман вăрманĕ ĕçлесе йанă. Ревăлтатсем пит те чапăл-кăларса лартнă самăрăк йуман тĕпĕсем çĕнĕ çĕрте пит лайăх усеççĕ.

Йумансăр пуçне Украинăна, Белоруссине тата Союзăн ытти вырăнĕсене те Инçет-Хĕвелтухăçĕнче „çуралнă“ йăвăссене — „Бархат Амурский“ (пробкă йăвăçĕ) текен йăвăссене, маньчжурски текен, мăйăр йăвăçне т. ыт. те ăнăçлăн кăçарса пынă. „Берес-клет бородавчатый“ та куçат, унăн хуппинчен тутапĕрчĕ туса кăларăççĕ.

Çитес çул лартма питомникенче тĕрлĕ хакла йышши йăвăссене мĕлĕнăшăн тĕп ӳстереççĕ.

Листвĕнница —йуман вырăнне кайма пултаракан, строительстваçа кирлĕ пит лайăх йăвăç емĕр-емĕрсен хушши Çĕпĕрте кăна ӳснĕ. Вăл ӳсмели условисем—шартлама сивĕлĕ, тарăн йăрлă, вăтам йăшă суласемлĕ вырăнсем пулса тăрăççĕ, тесе шутланă. Пирĕн денисчисем лиственницăна Днепр çине кусăрчĕç, вăл Украинăн климатне, сулăхи шăпăха тата йăшă хĕле те аван килĕштерет иккенне кăтартса паçĕç.

Совет Союзĕнче вăрмана сыхлас тата вăрман лартас ĕçсен Тĕп Управленийĕсемпе кăна та 1937 тата 1938 çулсенче 377,5 пин гектар çĕр лаптăкĕ çине вăрман лартнă тата акнă.

Çитес çул татах 300 пин гектар çĕр çине вăрман лартма палăртса хунă. Ку тĕлĕшпе патша Россинĕ мĕн тунисем çак цифросене нимĕнле таналлама та пултараймăççĕ. Патша Россинĕ 1913 çулта мĕн чухлĕ вăрман лартнине илсен, вăл вăрмана сыхлас тата вăрман лартас ĕçсен Тĕп Управленийĕ 1938 çулта тунă ĕçсеннен вăççĕ çурă хут пĕчĕкрех.

(ТАСС).

Дахаури концентраци лагерĕ

Франци пичетĕ Дахаури (Германи) концентраци лагерĕнче çынсен корреспонденчĕн статйине пичетлесе кăларăç. Вăл лагерĕре 15 пин çын (нумайĕшĕ австрийĕсем) хупăрласа хунă.

Пралукна пăлсе хупнисен, пулеметсемĕн тата электропрожекторăрăл башньясен (вĕсем çав лагерĕте пит те нумай) çыстеми çинчен тĕплĕн çырса кăтартăç хыççăн, корреспондент лагерĕн режимĕ çинчен каласа пама тытăнат.

„5 сехетре тăратăççĕ. Хупса лартăп çынсем кофе тата пĕр тăхăк хура çăкăр илеççĕ (вĕçĕ кунта пĕрре вĕсене темиçĕшер грам маргарин парăççĕ). Çавăнтах вĕсене фашиста темиçĕн йулăттарса çĕлеме илсе кайăççĕ. Вĕсен обязательăй йурлас пулăт. Хупса хунă çынсене çĕр чавмăпа ĕçсем тутарăççĕ, шурлăхăл вырăнсене тинĕтĕреççĕ т. ыт. те. Ĕçре пĕчĕк кăлтăк тунăшăн ĕç тимлĕ пулманшăнах вĕсене туйăнсене пĕ прикладсемпе хĕнеççĕ. Çапла майпа миçе ăнах ывăмни çапса вăтанне Дахаура шутлама та пăрахнă ăнтĕ. Йĕнерйсене ун тискеррĕн тытказлаççĕ.

Дахаура хупса хунисенен нихăшне те,—тет малала корреспондент,—суд уме тăратмăш. Вĕсем пурте—простă „вăйлăнакансем“, вĕсене сурукне палăртмăçăр катăртăна хупса хунă тата вăрман лартас ĕçсен Тĕп Управленийĕ 1938 çулта тунă ĕçсеннен вăççĕ çурă хут пĕчĕкрех.

(ТАСС).

Йут çĕршывсенчи хаçатсем Йапони провокацийĕсем çинчен

Литвинăн йулташ Йапони посолĕпе Сигемицупа калаçни çинчен ТАСС пĕлтерĕнне Норвегире Швецири пур хаçатсем те пичетлеççĕ. Хаçатсем пысăк заголовоксенче: Совет Союзĕ Йапонирен провокацисене пĕтерме мăтат тата хăй сăпла каланнине Йапонишĕн пысăк аступау вырăнне шутлат, тесе сăмахлаççĕ.

Чехословаки çинчен, Йапони правительстви хăйне провокацилĕ тытăкалат, вăл хăйĕн фашисла соĕлĕпе Сигемицупа калаçни çинчен ТАСС пĕлтерĕнне Норвегине Швецири пур хаçатсем те пичетлеççĕ. Хаçатсем пысăк заголовоксенче: Совет Союзĕ Йапонирен провокацисене пĕтерме мăтат тата хăй сăпла каланнине Йапонишĕн пысăк аступау вырăнне шутлат, тесе сăмахлаççĕ.

Чехословаки çинчен, Йапони правительстви хăйне провокацилĕ тытăкалат, вăл хăйĕн фашисла соĕлĕпе Сигемицупа калаçни çинчен ТАСС пĕлтерĕнне Норвегине Швецири пур хаçатсем те пичетлеççĕ. Хаçатсем пысăк заголовоксенче: Совет Союзĕ Йапонирен провокацисене пĕтерме мăтат тата хăй сăпла каланнине Йапонишĕн пысăк аступау вырăнне шутлат, тесе сăмахлаççĕ.

Англи „советникĕ“ Чехословакире

Англи правительстви премьер-министр Чемберлен йĕртсе пынине нумай уйăхсем хушши ĕнтĕ Чехословаки йĕнчен Германи фашисăмине тата унăн агентурине—Генлейн партине уступкасем партарасăран тăрашса ĕçлет. Пурте пĕлеççĕ, Генлейн Чехословакири Судет-нимĕç облăçне йăлтах хăйне уйăрăм-облăç туса хумăç, Чехословаки ССР Союзĕнче тата Франци не туй договăрсене пĕтĕрме тата Чехословакине фашисла Германине çывăхлатма мĕтăт. Çак требованисене пурнăçа кĕртнĕ вăл Чехословакине пайăн-пайăн вакласа уйăрасси патне, ăна фашисла Германи йăлтах пусмăрласа илесси патне илсе çитерĕ пулĕччĕ.

Англи Чехословакине çакăн пек сийĕн туса, Германине лайăх хутшăну йĕркелесе йăрасшăн, çавăн пекех вăл, республикăлă Испанине сийĕн кӳрсе фашисла Италине намăслă кавар туса, унпа çывăхлăнас ĕçине туллăнăç. Англи хăй çине Германи фашисăмĕ тапăнас хăрушлăха пĕчĕк çĕршывсен шучĕне сирсе йăрасшăн, кунсăр пуçне тата господин Чемберленпа Англи буржуазинĕ коммунисăмран тата Йевропăра демократлăç вăйсен ӳссе пынинчен вилĕмрен-çăранăç пекех хăраççĕ. Çынăнпа та вĕсем, Англи нацилĕ интересĕсеçене ним вырăнне хумăçăр, вăрçă чĕртекенсемпе, фашиссемпе кавар тăвас ӳçăпа пырăççĕ.

Йулашки вăхăтра Англи Чехословаки правительствине хĕсĕсси чылай вăйлăланчĕ. Чехословаки вĕсене çав тĕрĕ именнĕ-мĕн хутшăнса, Англи Прагăна хăйĕн „советникне“—лорд Ренсимена йăрасси патнех çитсе тăчĕ. Официаллă ĕнчен пăхсан Ренсимен Прагăна „посредник“ пек, вĕсене çăнаса вĕренекен“ пек пынă, чăннине илсен вара—Чехословакин правительствине Генлейн партийĕ хушшинчи таплашăва вырăнта тасата пама, ку ĕçе Гитлерпе Чемберлен кăмăлне кăмăлла тума пынă. Лорд Ренсимен—Англин суту-илĕ министрĕ пулнă çын, промышленник, банкир, кăрăнсен ӳçки. Чехословакине пырсан, вăл çийĕнчех генлейнăвĕсемпе требованийĕсене тата ытти фашисла партисен документĕсене „çăнаса вĕренне“ пуçăннă. Ренсимен кунсеренех тĕрĕпех фашисла партисен представителĕсемпе тĕл пулат, вăл Чехословаки кири пĕтĕм чи реакцилĕ сийĕсене çăй патнеле илĕртсе, туртса тăракан центр пулса тăнă. Чехословаки правительствипе вара ĕçлĕ калăçусем пуçланман-ха.

Англи лорчĕ Прагăна мĕнле тĕлевлле пынине Чехословакири ĕçсăннисем лайăх ăнланаççĕ. Фашисăма хирĕçле пичет Англи Чехословаки çăлăп пĕтĕлле ӳнчет. Англи Чехословаки çăлăп ĕçсене ӳтлăнăç, нăшăн тарăхса çыратăп тата çăкна уйăрăмăнах палăлатăп: Чехословаки территорийĕ çинче—каланă чи пирвăхи сăмахĕнче Ренсимен пурнăчĕн те малтан Генлейн партин представителĕне саламланă, ун хыççăн тин Чехословаки халăхне саламланă. Августăн 8-мĕшĕнче Лишен хулинче Компарти организацийленĕ нумай пин çынăн демонстрацине демонстрантсем: „Епĕр хамăрăн—Англи лорчĕсемĕсĕрех—республикăра йĕрке туса хурăпăр“ тесе çырнă плакатсем йăтса пынă.

Лорд Ренсимен генлейнăвĕсен требованийĕсене „çăнаса вĕренне“ вăхăтра генлейнăвĕсемпе вăл-калăнне усă курса, правительствăна калаçма пуслас вăхăта татах малала тăсасăç тата çĕнĕ провокацисем тăваçăç, халăха террорласа хăратса пурăнаççĕ.

Германире вара ларма-тăма пĕлмесĕр Чехословакине хирĕç вăрçă хатĕрленеççĕ Вăрçăшăн кирлĕ укрепленисем, çĕнĕ аэродромсем, газсенчен тарса пытанмали вырăнсем тăваçăç. Германи çăр самолăçучĕсем Чехословаки чиккисене пăсассăн нумайланăç.

Германи çапла вăрçа хатĕрленни Чехословаки халăхне пысăкках канăçсăрлантарат. Çĕршывра фашисăма хирĕç йухăм ӳссе пырат. Комларти фашисăма хирĕçле ытти организацисемпе пĕрле организацилекен нумай пин çынлă демонстрацисен пулса иртнĕçĕ. Демонстрацисене митингсене ĕçсăннисем правительствăран фашиссене сăвăрăхлама ыйтаççĕ.

Чехословаки халăхĕ фашисăма хирĕç, Чехословаки республикĕ никама пăхăнса тăмала маррăшĕн, ăна вакласа пайласине хирĕç кĕрешет. Пĕтĕм тĕнчери фашисăма хирĕç çынсем, пĕтĕм çĕршывсенчи ĕçсăнинсем тата пурнăчĕн те малтан Совет Союзĕнчи ĕçсăнинсем çак кĕрешĕке калама çук-пысăк тимлĕхпе сăнаса тăраççĕ.

(ТАСС).

Стена хаçачĕсене вăхăт тухин

Колхозниксен йуратнă хаçачĕ

Турхан районĕнчи Кирĕв ячĕпе хисепленекен колхозра „Кировец“ ятлă стена хаçачĕ тухат. Хаçат вăхăтра тата лайăх тухат, колхозниксене интереслентерекĕн мăтусене вăхăтра çутатса пырат. РСФСР тата ЧАССР Верховнăй Советĕсене суйлани вăхăтра „Кировец“ хаçат икĕ кунра пĕрре тухнă, халь, уйăрăм тырпулсене пухса кĕртнĕ вăхăтра кашни кун тухат.

Колхоз ĕçĕнчи паха опытсене сарса пырас çĕрте, çавăн пекех çитменлĕхсене палăртса, вĕсене пĕтерес ĕçре ку стена хаçачĕ пысăк ĕçсем тунă. Хаçат чĕлхи çăмăл, кашни колхозника йăлăнмала, редакци ыйтусене çинĕчĕн кăларса тăратма пĕлет. Çавăнпа та колхозниксем хаçата йуратаçç.

Епĕр „Кировец“ хаçатăн йулашки уйăхсенче тухнă номерсене (27-мĕш номĕрĕа çити) пăхса тухрăмăр Йулашки уйăхсенче хамăр çĕршывра, республикăра тата хăйсен колхозĕнче пулса иртнĕ паллă ĕçсем пĕри те хаçат тулашне тăрса йăлман. Вĕсем çинчен кашни номĕртсем çутатса пынă. Çавăн пекех хаçат йăт çĕршывсенче пулса иртнĕ ĕçсем çинчен те вăхăтра колхозниксене пĕлтерсе пына. Акă, хăшпĕр номĕрсенче тухнă материалсене уйăрăмăн илсе пăхар.

Малтанах çакна палăртмалă: „Кировец“ хаçат нашни иккĕрех колхозниксем умĕнче тăракан киреçпен те кирлĕ ыйтусем тăрăх уматăçăм парса пырат. Вăл статйасенче оперативлă ыйтусене çивĕччĕн çутатса парат, колхозниксене ĕçе мобилизацилеме пулăшнăç.

Мартăн 30-мĕшĕнче тухнă номĕрти уматăйăра колхоз ĕçĕнче çирĕп дициплинăлă пулмали çинчен çырнă. Вăл статйара ĕç дисциплинăлине пăсса пыракăн колхозниксен йăчĕсене асăннă. Çав номĕрте хаçат колхоз ĕçĕнчи стахановăнĕсемпе паха ĕçĕсем çинчен, колхозниксем вăрман хатĕрлес ĕçре паха çĕнтĕрӳсем тунă çинчен çырат.

Тепĕр номĕрти уматăйăна „Мĕн вăл мунку“ тесе йăт панă. Мункуп сĕремĕн сийĕнлĕхне кăтартса, вăл ĕççăнинчен пракăнне марри çинчен колхозниксене йăланмала, тĕплĕн каласа парса, çуракине кĕске вăхăтра, пысăк пахалăхпа иртерме чĕнет хаçат. Ытти материалсенче: колхоз клĕвĕн акăнчи çынсем çырат, информаци пăхĕ Совет Союзĕнчи тата вăрçăшăнсенчи çинчен колхозниксене йăлăнах асăннăç. Çав номĕрте хаçат колхоз ĕçĕнчи стахановăнĕсем паха ĕçĕсем çинчен, колхозниксем вăрман хатĕрлес ĕçре паха çĕнтĕрӳсем тунă çинчен çырат.

Тепĕр номĕрти уматăйăна „Мĕн вăл мунку“ тесе йăт панă. Мункуп сĕремĕн сийĕнлĕхне кăтартса, вăл ĕççăнинчен пракăнне марри çинчен колхозниксене йăланмала, тĕплĕн каласа парса, çуракине кĕске вăхăтра, пысăк пахалăхпа иртерме чĕнет хаçат. Ытти материалсенче: колхоз клĕвĕн акăнчи çынсем çырат, информаци пăхĕ Совет Союзĕнчи тата вăрçăшăнсенчи çинчен колхозниксене йăланах асăннăç. Çав номĕрте хаçат колхоз ĕçĕнчи стахановăнĕсем паха ĕçĕсем çинчен, колхозниксем вăрман хатĕрлес ĕçре паха çĕнтĕрӳсем тунă çинчен çырат.

Тепĕр номĕрти уматăйăна „Мĕн вăл мунку“ тесе йăт панă. Мункуп сĕремĕн сийĕнлĕхне кăтартса, вăл ĕççăнинчен пракăнне марри çинчен колхозниксене йăланмала, тĕплĕн каласа парса, çуракине кĕске вăхăтра, пысăк пахалăхпа иртерме чĕнет хаçат. Ытти материалсенче: колхоз клĕвĕн акăнчи çынсем çырат, информаци пăхĕ Совет Союзĕнчи тата вăрçăшăнсенчи çинчен колхозниксене йăланах асăннăç. Çав номĕрте хаçат колхоз ĕçĕнчи стахановăнĕсем паха ĕçĕсем çинчен, колхозниксем вăрман хатĕрлес ĕçре паха çĕнтĕрӳсем тунă çинчен çырат.

Тепĕр номĕрти уматăйăна „Мĕн вăл мунку“ тесе йăт панă. Мункуп сĕремĕн сийĕнлĕхне кăтартса, вăл ĕççăнинчен пракăнне марри çинчен колхозниксене йăланмала, тĕплĕн каласа парса, çуракине кĕске вăхăтра, пысăк пахалăхпа иртерме чĕнет хаçат. Ытти материалсенче: колхоз клĕвĕн акăнчи çынсем çырат, информаци пăхĕ Совет Союзĕнчи тата вăрçăшăнсенчи çинчен колхозниксене йăланах асăннăç. Çав номĕрте хаçат колхоз ĕçĕнчи стахановăнĕсем паха ĕçĕсем çинчен, колхозниксем вăрман хатĕрлес ĕçре паха çĕнтĕрӳсем тунă çинчен çырат.

Çак çулхи йăвăлăн 26-мĕшĕнче Мытишăрта вăл рекорда икĕ хутчен те кайа хăварнă. Стрелок Ернест вĕçĕмрен 33 мишене тивертнĕ. Çавăн чухнех, тепĕр сехет иртсен, стрелок Галкин пĕран хыççăн тепринче 64 мишене тивертнĕ, çапла вара вăл хамăр çĕршывра тунă винтовкăпа оптикă приборĕсĕр персех тĕлĕнмеле тӳсĕмлĕх тата питĕ пысăк мăстăрлăх катăртнă.

Патша правительстви Россинăри пусăмăрта пурăнакан нумай халăхсене солтăк винтовки пама хăраса, вĕсене çар повинникĕсĕр хăварнă. Хăш пирĕн çĕршывра тирсенне винтовкăсем сисен илтĕнмĕн пĕр кĕтес те çук. Кашни республикăрах çĕршер пин стрелоксем çар винтовкине вĕренне татах та вĕренесе пыраççĕ. Вĕсенчи ун пайăлхисем ССР Союзĕнчи халăхсен Мускавра пулса иртекки спартакиадинче хăйсен пăшал тытăлама пĕлинне, мишенине пĕрес ĕçре тунă хăйсен ситĕнĕвĕсене кăтартăç.

Пăтăн вĕлĕ тăван çĕршывăн чиккисемĕн хăрушăх кăдсе тухсан, вĕсене сыхлама совет çынсомĕсем пурте-пĕр сыпăк пек тулĕç. Вĕсем хăйсен перçе тĕрĕленнĕ винтовкисене тăшман йĕнеле тĕлĕçç.

— Тăван çĕршывăн кирлĕ пулсан, епĕ пысăк кăмăлпа фронта кайăп,—тет снайпер Маруçĕн Басов.

— Картотăн тунă фашиссене симĕс сарпа сăрланă пирки вĕсем пеменли выраçăта курăкна пĕрлешсе кайăççĕ,—тет снайпер Лолардзе, Маруçă сăмахне пулăсе.—Чĕре мишенсем лайăхрах курăнĕç... Вĕсем кăмăлланăçем тата пикусемпе çăрçĕç. Вĕсем сине тĕллеве сăмăлтарах. Епĕ вĕсене кашнине икĕ-виçĕ секундран перçе ӳкерме пултатăп.

(ТАСС).

Ответлă редактăр Н. М. СЕМЕНАЙ.

Пĕлтерни

Августăн 13-мĕшĕнче, кăçалхи 7 сехетре, Хресчен суçĕнче финанс актинăн канашлăвĕ пулат.

Кун йĕркинче:

1) Займ сарăмĕн итогĕсем.
2) Усă-тенкĕ пулăсси çинчен.

Уçăрăдникенче, предприятисенче колхозсенче, бухгалтерсен, займ сарас тĕллевпе тата страховани йĕнĕпе ĕçлекен уполномочившисен тата финанс контроль постăсен хăнăхăмлă вăхăтра обязательлă пынăпа.

Хуçа финанс пайĕ.
Парăкат инссен.

ШКУЛ АЧИСЕМПЕ АШШĔ-АМАШĔСЕМ!
УСĂ КУРНĂ УЧЕБНИКСЕНЕ СУТĂР
Усă курнă учебниксене КОГИЗ ăн Чăваш республикăнчи уйрăмăн пур кĕнеке магазинĕсем те сутăн илеççĕ тата сутаççĕ.
4—1

И. П. К. К. Н. О-ра
сектора йĕркине пĕрекенсенене
пĕлесе тăма
Пĕтĕм Союзри Аслă шкул ĕçĕсен комитечĕпе пĕрлехсенĕллĕхпа кăтартăп чĕрĕк И. П. К. К. Н. О. малашне институтсене кĕрекенсене ĕçе ĕçлемелĕ.
Сулăмăн русски килнисĕр йăлкă институтсене, ăс пăхăнăçлăхсемпе (учебно-вспомогательный техникум-ăсем) (ăс институтсене кĕрекенсем, кăйăк материал кĕрекенсем пирки пăхăнăва И. П. К. К. Н. Отдел кăларăнă) ăсăн-ăсăнăн кĕрекенсем çинчен кăçăр-ăсăн кăйăкăнăн ăсăнăçăн ăсăнăçăн пĕлмелĕ. Заявленисене 1938 çулăн августăн 20-мĕшĕнче çула килмелĕр пĕлмелĕ.
Чăваш И. П. К. К. Н. О.
2—2

Уполномоченный Главлита по № 429

Гор. Чебоксары, Типография № 1 Чувашполиграфтреста, Заказ № 885.

Совет стрелокĕсем

Николай Немпойăн ача чухнех ухăтана сĕрме йăратăç. Çичĕ çулхи ача чухнех вăл пĕчĕк калибĕрлă пăшал илме ĕмĕтленнĕ, анчах вăл вăхăтра ăна 12 çула çитсен тин илме пултарнă. Çав пăшала илес тесе Немпойăн ывăлĕнчен пилĕкшер пусăн илнĕ ухăнне пилĕк çул хушши пухса пынă. Кайран ухăна пухăвалăнне сĕмĕрсе ӳснĕ. Кăçăнчи пăхăр ухăнене чăнăрттăтăрсе, хăвăлă ача пăшала илме кайнă...

Çав пĕчĕк калибĕрлĕ пăшала илĕрене 15 çул иртĕ. Халь Немпойăн—снайпер. Вăл пистолетпа лайăх перет, револьвĕрпе те кашни пемессеринех тĕл тивертет. Çак çулсем хушшинче вăл Алтайра, Сарт-çул Шорнинче, Йăкутинра, Мускав тăрăхĕнче пăшалпа перес искусствăна вĕрентнине пĕрлех вăл хăй тата лайăхрах тĕл пеме вĕренсе пынă.

Немпойăн—нумай хисеплĕ совет снайперĕсенчен пĕри. Вăл снайперсем йĕнĕпе 20-мĕшĕнче Мускавра ССР Союзĕнчи халăхсен стрелковăй спартакиадинче пуçларĕç.

Столицăна пуçса иртекен спартакиадăна пăшалпа питĕ тĕл перекенсем Союзăн пур кĕтесĕсенчен те пуçăнăçĕç. Украинăй стрелокĕсем хушшинче—снайпер Маруçă Басовă пур, ăна Мариупольри Аэростад сăвăтри тимĕр шăратакан цехра электромагнитлă пулса ĕçлет. Пăшăлă пĕме вăл пилĕк çул хăйăрăл çеç вĕреннĕ. 1933 çулта та снайпери çăмăрăн работницисен группи ворошиловăлăн тĕл перекенсен I-мĕш сыпăк япăчăнчи норми не пама шут тытнă. Хĕрачасем вăй ерме хушши тирта вĕренсе, унтан норăйсем пани. Басовă пăшăл перес ĕçе йăратса кайнă. Вăл Снайпĕр курăк йышăнсен тăчĕ.

— Пулĕсем лайăх тивнĕ! Малтанхи мишене—5 секундра, иккĕмĕш виççĕмĕш—4-мĕш секундра персе ӳкерĕç.

Мускав сывăлăнчи хыр вăрманĕнче куне-кунĕпех пăшал сасси илтĕкет. Тĕп стрелковăй клубăн пăшăл пемели вырăнĕнче спартакиадăна хутшăнма столицăна пынă снайперсем ирхи куна кăсченех перессĕç. Унтан хакассем те, чăвашсем те, кабардинăсем те, йăкутсем те, аджарăсем те т. ыт. те пур.

Стрелковăй спорт—Совет Союзĕнче йуратнă спорт. Рабочисем, колхозниксем, инженерсем, служăщăнчисем, студентсем мĕлйунĕпе тирсене пырăççĕ. Вĕсенчен нумайĕшĕ питĕ тĕл перессĕç.

Çуршер пин çынсем кăкăр çинче ворошиловăлăн тĕл перекенсен I-мĕш сыпăк значокне илнисем те пирĕн пиннерĕн шутланăççĕ. Вĕсенчен нумайĕшĕн йăчĕсене ССР Союзăн тулашĕнче те пĕлеççĕ.

Нумайăн нумай пăшал перекенсен Британири пĕчĕк калибĕрлă стрелковăй клубсен общăчĕсен организациленĕ пĕтĕм тĕнчери значокăй выйăртăвĕ пулса иртрĕ. Иртнĕ çулта çакăн пек выйăртура пирĕн стрелокĕсем малти вырăнсене çĕнтерсе илнĕ. Вăл вăхăтра пирĕн ĕç-пуçăмăрăн хутшăнăвĕ çак командăсем çăмăрăн ĕçлеме пуçланăранпа çĕнтерсе илнĕ. Пĕлтĕр, ĕçлеме пуçланăранпа, 1937 çулта, Мускавра Фрунзенски стрелковăй клубĕн командин вăйлăнăвĕ. Вăл командă 2 000 очко илме пăлланă пурринчен 1987 очко илнĕ.

Çав экзаменăй выйăртăвăн условийĕсем тăрăх, кашни стрелок 40 пулăпе персе ăмала пулнă. Амăртăна хутшăнăнсенчен Вавкушевский, Жижарев, Жутăв йулташсем пулăсене пурнăçлă тĕ мишенĕн шăп варри лекнĕçĕ. Вăл ĕнтĕ кашни стрелок 40-шер фигурăна „вилемлех“ тивертнине пĕлтерет.

Ворошиловăлăна тĕл перекенсенен виçĕ пăвĕнчен пĕр пайĕ—хĕрарăмсем. Вĕсенчен нумайĕшĕ питĕ тĕл перессĕ тата винтовкăна лайăх пелеççĕ. Мускаври хĕрарăмсен çак çулта пуласа иртнĕ стрелковăй выйăртăвĕнче Мускаври электротехнически институтăн студенткисен командин 500 очко илме май пурринчен 470 очко илнĕ, работницă Максенковă—100 очко илме май пуррипчен 98 очко илнĕ. Мускав сывăлăнчи Пушкински стендра çамăрăк работницă Наташа Толстых („Зенит“ спорт общăчĕсен) 50 туриллерĕн 45-шне персе лекеççĕ.

ССР Союзĕнчи халăхсен Пĕтĕм Союзри спартакиадине кашни республикăран тата кашни автономлă областран ача-пăчасен стрелковăй командисем хутшăнаççĕ. Пирĕн шкул ачисем стрелковăй спорта пите йуратаççĕ. Спартакиадăна пынă ача-пăча командисенче пĕрремĕш класăл тĕл перекен мастерсем те сахăл мар.

Çак çулăн пуçланăшĕнче пионер отрăвăчĕсен вăйлăнăвĕ 13-16 çулхи çамăрăк стрелокĕсем вунпăр пин хутшăнăçç. Çак çулта ăна пăхăçăнăва пирĕн çĕнĕрен 20 командăй хутшăнăвĕ. Пенин. результативлăх халь пичетлесе кăларман-ха. Çав вăйăтăва хутшăнă çинчен командисем хушшинче малти вырăна Осоавиахимăн Мускаври Фрунзенски стрелковăй клубĕн командин вăйлăнăвĕ. Вăл команда 2 000 очко илме май пуррипчен 1987 очко илнĕ.

Çав экзаменăй выйăртăвăн условийĕсем тăрăх, кашни стрелок 40 пулăпе персе ăмала пулнă. Амăртăна хутшăнăнсенчен Вавкушевский, Жижарев, Жутăв йулташсем пуçăсене пурнăçлă тĕ мишенĕн шăп варри лекнĕçĕ. Вăл ĕнтĕ кашни стрелок 40-шер фигурăна „вилемлех“ тивертнине пĕлтерет.

Ворошиловăлăна тĕл перекенсенен виçĕ пăвĕнчен пĕр пайĕ—хĕрарăмсем. Вĕсенчен нумайĕшĕ питĕ тĕл перессĕç тата винтовкăна лайăх пелеççĕ. Мускаври хĕрарăмсен çак çулта пуласа иртнĕ стрелковăй выйăртăвĕнче Мускаври электротехнически институтăн студенткисен командин 500 очко илме май пуррипчен 470 очко илнĕ, работницă Максенковă—100 очко илме май пуррипчен 98 очко илнĕ. Мускав сывăлăнчи Пушкински стендра çамăрăк работницă Наташа Толстых („Зенит“ спорт общăчĕсен) 50 туриллерĕн 45-шне персе лекеççĕ.

ССР Союзĕнчи халăхсен Пĕтĕм Союзри спартакиадине кашни республикăран тата кашни автономлă областран ача-пăчасен стрелковăй командисем хутшăнаççĕ. Пирĕн шкул ачисем стрелковăй спорта пите йуратаççĕ. Спартакиадăна пынă ача-пăча командисенче пĕрремĕш класăл тĕл перекен мастерсем те сахăл мар.

Çак çулăн пуçланăшĕнче пионер отрăвăчĕсен вăйлăнăвĕ 13-16 çулхи çамăрăк стрелокĕсем вунпăр пин хутшăнăçç. Çак çулта ăна пăхăçăнăва пирĕн çĕнĕрен 20 командăй хутшăнăвĕ. Пенин. результативлăх халь пичетлесе кăларман-ха. Çав вăйăтăва хутшăнă çинчен командисем хушшинче малти вырăна Осоавиахимăн Мускаври Фрунзенски стрелковăй клубĕн командин вăйлăнăвĕ. Вăл команда 2 000 очко илме май пуррипчен 1987 очко илнĕ.

Çав экзаменăй выйăртăвăн условийĕсем тăрăх, кашни стрелок 40 пулăпе персе ăмала пулнă. Амăртăна хутшăнăнсенчен Вавкушевский, Жижарев, Жутăв йулташсем пуçăсене пурнăçлă тĕ мишенĕн шăп варри лекнĕçĕ. Вăл ĕнтĕ кашни стрелок 40-шер фигурăна „вилемлех“ тивертнине пĕлтерет.

Ворошиловăлăна тĕл перекенсенен виçĕ пăвĕнчен пĕр пайĕ—хĕрарăмсем. Вĕсенчен нумайĕшĕ питĕ тĕл перессĕç тата винтовкăна лайăх пелеççĕ. Мускаври хĕрарăмсен çак çулта пуласа иртнĕ стрелковăй выйăртăвĕнче Мускаври электротехнически институтăн студенткисен командин 500 очко илме май пуррипчен 470 очко илнĕ, работницă Максенковă—100 очко илме май пуррипчен 98 очко илнĕ. Мускав сывăлăнчи Пушкински стендра çамăрăк работницă Наташа Толстых („Зенит“ спорт общăчĕсен) 50 туриллерĕн 45-шне персе лекеççĕ.

ССР Союзĕнчи халăхсен Пĕтĕм Союзри спартакиадине кашни республикăран тата кашни автономлă областран ача-пăчасен стрелковăй командисем хутшăнаççĕ. Пирĕн шкул ачисем стрелковăй спорта пите йуратаççĕ. Спартакиадăна пынă ача-пăча командисенче пĕрремĕш класăл тĕл перекен мастерсем те сахăл мар.

Çак çулăн пуçланăшĕнче пионер отрăвăчĕсен вăйлăнăвĕ 13-16 çулхи çамăрăк стрелокĕсем вунпăр пин хутшăнăçç. Çак çулта ăна пăхăçăнăва пирĕн çĕнĕрен 20 командăй хутшăнăвĕ. Пенин. результативлăх халь пичетлесе кăларман-ха. Çав вăйăтăва хутшăнă çинчен командисем хушшинче малти вырăна Осоавиахимăн Мускаври Фрунзенски стрелковăй клубĕн командин вăйлăнăвĕ. Вăл команда 2 000 очко илме май пуррипчен 1987 очко илнĕ.